

Det Europæiske Frivillighedsår 2011

– nominering til frivilligspris, frivilligpolitik og Frivillighedsakademi

Per Lunde Lauridsen, Carsten Ege Møller og Kim Clausen

En aften i oktober sad to mænd fra Vestjylland som repræsentanter for Ringkøbing-Skjern Museum i den svagt oplyste kongressal Alision i Sønderborg og ventede på ordene ”og prisen går til...”. De var repræsentanter for den eneste kulturinstitution blandt flere af Danmarks topledere og erhvervsmandstodenter. De var der alle sammen: Mærsk, DSB, Grundfos, Novozymes, KPMG og mange flere.

Tidligere på dagen havde fhv. vicepræsident Al Gore i samme sal fortalt om verdens sande tilstand foran et eftertænksomt og på samme tid begejstret publikum. Baggrunden for, at de to vestjyder befandt sig i dette fine selskab, var, at Ringkøbing-Skjern Museum var nomineret til prisen ”Corporate Social Responsibility Voluntary 2011” på baggrund af den indsats, museet har gjort for at udvikle det frivillige arbejde.

At blive nomineret til ”Corporate Social Responsibility Voluntary 2011 ” var en positiv oplevelse. Ingen på museet kendte til prisens eksistens, da der kom en mail med beskeden om, at Ringkøbing-Skjern Museum var én blandt tre nominerede. Desværre vandt et andet frivilligprojekt, men deltagelsen i det kæmpe store arrangement var lærerig.

Coporate Social Responsibility betyder oversat Virksomheders sociale ansvar – eller som flere indlægsholdere beskrev det ”at opføre sig ordentligt”. Selvom museet ikke er en stor kommerciel virksomhed, gav det stof til eftertanke, at museet var blevet indstillet til prisen, pga. måden, hvorpå det frivillige arbejde er integreret i museets dagligdag. Vi fandt ud af, at vores arbejde med mange fleksjobbere, personer med psykiske udfordringer, børn og unge samt frivillige i alle aldre var CSR-arbejde.

Frivillighedspolitik

På Ringkøbing-Skjern Museum har frivillig deltagelse i mange år været af stor betydning. Man kan sige, at arbejdet med frivillige har haft et dobbelt sigte.

For det første har lokalbefolkningen, som bærere af den lokale kulturarv, en helt central rolle i bevaringen og formidlingen af lokalhistorien. Museet har i mange år inviteret interesserede frivillige til at være med til at levendegøre gamle erhverv som smed, baker og møller. Inddragelsen af frivillige er en metode til skabelsen et folkeligt og åbent museum med plads til forskellighed.

Det sekundære sigte er at skabe formidling og aktiviteter på en skala, der kan tiltrække gæster i så stort et tal, at der kan skabes et økonomisk bidrag til museets fortsatte drift og udvikling. I 2011 havde Ringkøbing-Skjern Museum over 160.000 besøgende. Den frivillige indsats har stor betydning for opnåelsen af dette resultat.

Bork Vikingehavn er et af stederne, hvor dette dobbeltsigte kommer tydeligst frem er på. Her er der etableret flere frivillige vikingegrupper. Især blev tekstilgruppen kendt for nogle år siden i forbindelse med præsentationen af Bork Tapetet, som gruppen havde lavet. I dag er gruppen i gang med nye projekter; bl.a. er man optaget af at lave vikingedragter til Bork Vikingehavn. En anden vikingegruppe er bådelaugget. Det er tanken, at denne gruppe i stigende grad skal være med til at levendegøre museets vikingeskibe, Ravnunge Bork og Byrjagol. Endelig spiller vikingehavnens frivillige aktivitetsgruppe en stor rolle for udvikling af større arrangementer i vikingehavnen. Museets samarbejde med udefrakommende vikingegrupper er helt

afgørende i forbindelse med det årlige Bork Vikingemarked, som besøges af op til 6.000 gæster.

I ønsket om at udvikle det frivillige arbejde på museet, blev der ved årsskiftet 2010/11 udarbejdet en ny frivilligpolitik for hele museet. Målet er at behandle alle frivillige på samme måde, ligesom museets politik for det frivillige arbejde skal være gennemskuelig. Det er også et mål at få en "forventningsafstemning" med nye og gamle frivillige. Klare aftaler og fælles målsætninger er forudsætninger for frugtbare samarbejdsrelationer. Frivilligpolitikken findes på museets hjemmeside og den er uddelt på tryk til alle frivillige.

Frivilligpolitikken er baseret på UNESCOs "Ethiske retningslinjer for Frivillige og Venner af Museer", og følger på den måde internationale standarder. Arbejdet med udviklingen og den efterfølgende evaluering af politikken har været meget værdifuldt for museets personale, da det har givet større indsigt i problemstillinger og mulige administrative blindgyder. Vi mener, at vi er blevet endnu bedre til professionelt at organisere og motivere frivillige til at deltage i museets virke.

Ringkøbing-Skjern Museum inddrager frivillige i mange af museets aktiviteter. Der udføres frivilligt arbejde på alle

museets 14 besøgssteder. I alt regner vi med, at museet har kontakt til ca. 300 frivillige, der på den ene eller anden måde bidrager til museets aktiviteter. Det kan være som p-vagter til det årlige vikingemarked eller det kan være som medlemmer af MidtWest Husflid, der viser husflidsaktiviteter på Bundsbæk Mølle.

Naturpleje

Et andet eksempel på museets inddragelse af frivillige ses i forbindelse med bevaring og formidling af landskabet i Bundsbæk Naturpark. Bjørnemosen har lige siden Skjern Museum købte Bundsbæk Mølle i 1975 stået centralt i museets formidling. Det var i forbindelse med sammenkædnningen af formidlingen af Bundsbæk Mølle med den omkringliggende Bjørnemosen, at de første tanker om et økomuseum opstod. Man kan sige, at vi udviklede et museum i nært samarbejde med lokale og frivillige, et museum, der lægger vægt på decentral formidling af kultur og natur, før vi vidste, at man i udlandet kaldte denne museumstype for et økomuseum.

I bestræbelserne på at udvikle Bundsbæk Naturpark har museet gennem årene udviklet et samarbejde med en række

foreninger og laug. Høslet/naturpleje-lauget blev startet for ca. seks-syv år siden og er vokset fra to til fem-seks personer i 2011. Lauget opstod på initiativ af tidligere naturvejleder Tage Madsen, med inspiration fra et frivilligt høsletlauget i Grib Skov i Nordsjælland. Som naturvejleder havde Tage Madsen gennem flere år iagttaget, hvordan floraen i Bjørnemosen gik tilbage på grund af mosens tilgroning. Således blev der i en botanisk undersøgelse sidst i 1970'erne registreret ca. 200 individer af den sjældne orkidé Ægbladet Fligæble i Bjørnemosen. I 1990'erne var den fredede blomst helt forsvundet. Ligeledes var det gået stærkt tilbage for Plettet Gøgeurt. Omkring år 2000 var der blot ca. 200 individer tilbage af denne orkidé.

I dag efter fem-seks års høslet og naturpleje er Ægbladet Fligæble kommet tilbage, og antallet af Plettet Gøgeurt er vokset til 1.100 individer. Store områder i Bjørnemosen har aldrig været dyrket. Mosen udgør således en botanisk genbank. Hvis mosens tilvækst fjernes gennem høslet og rydning, spirer de lyskrævende planters frø. Jo større områder, vi er i stand til at pleje med høslet og rydning, jo flere sjældne planter vil vende tilbage. Ud over at udføre et stykke vigtigt naturplejearbejde er høsletlauget også med til at levendegøre vestjysk landbrugskultur i form af høslet og de mange traditioner, der i Vestjylland knytter sig til høslet.

Laug på laug

En rolle i lighed med høsletlaugets kan det nydannede tørvelaug også komme til at få. Tørvelauget kom i gang i 2011, hvor man begyndte at grave tørv i en af de gamle grave i Bjørnemosen, tæt ved Rakkerhuset, hvor Mette Mus og Niels Kvembjerg boede indtil ca. 1930. Idéen med tørvelauget er i første omgang at vise, hvordan man gravede tørv i mosen indtil for ca. 50 år siden. Men samtidig kan projektet skabe små biotoper, som kan få en positiv indflydelse på plante- og dyreliv i mosen.

Samarbejdet mellem Skjern-Egvad Biavlerforening og museet har udviklet sig gennem mange år. For nogle år siden flyttede biavlerforeningen sin biskole ud til Bundsbæk

Naturpark. I biskolen uddannes nye biavlere, ligesom udefrakommende inviteres til at se, hvordan man arbejder med bierne. I samarbejde med Naturskolen tilbydes skolebørn undervisning i biskolen i forbindelse med et besøg i Bundsbæk Naturpark. Man kan sige, at biavlerne indgår som frivillige undervisere i forbindelse med sådanne besøg. Samtidig repræsenterer biavl også et stykke vestjysk kulturhistorie, idet biavl havde en stor økonomisk betydning for mange vestjyske hedehusmænd for 130 år siden. Man sagde, at et par bistader kunne have ligeså stor værdi som en ko! Samtidig har biskolens bistader stor betydning for at bedre bestøvningsforholdene for mosens vilde planter.

Bundsbæk Møllerlauget er et andet samarbejdsprojekt med frivillige. Her er det folk med interesse for at køre med den gamle vandmølle, der har meldt sig som frivillige. Efter en kort introduktion er de med til at holde møllen i gang om sommeren. Ligeledes har museet et tæt samarbejde med Vestjysk Smedelaug, der holder til på Bundsbæk Møllegård.

Samtidig med at de levendegør smedjen på Bundsbæk Mølle, er smedene også med til at holde stødhæverten og den lille turbine ved Bundsbæk Mølle i gang.

Med henblik på at gøre Bundsbæk Naturpark levende har museet også indledt et samarbejde med Keld og Jørgen Graversen i Røgind, der har en række gamle danske husdyr. Om sommeren udstationeres nogle af disse dyr på græsarealerne i Bundsbæk Naturpark og bidrager på den måde til naturplejen. I vinteren 2010 har vi indledt et naturplejeforsøg med Exmoorponyer til hedepleje.

Ponypigerne er et frivillighedsprojekt for unge, der samles om museets shetlandsponyer og fungerer som ponytrækere i weekender og i forbindelse med særarrangementer.

Jernalderfamilierne er en anden form for frivillige. Her er det familier som bruger en uge af deres ferie på at bo i Dejbjerg Jernalder og på at være med til at levendegøre jernalderen for de besøgende.

Frivillighedsakademiet

I det lange løb er det imidlertid uholdbart at inddrage frivillige, uden at gennemføre en eller anden form for introduktion eller uddannelse. Som led i bestræbelserne på at udvikle de frivilliges kompetencer, har Ringkøbing-Skjern Museum i samarbejde med Ringkøbing-Skjern Kommune i forbindelse med den "Midt-og vestjyske kulturaftale" taget initiativ til uddannelsesprojektet Frivillighedsakademiet.

Frivillighedsakademiet skal give frivillige ved kulturhistoriske museer i Midt- og Vestjylland mulighed for ny viden og inspiration gennem kurser, seminarer og workshops. Efter at have undersøgt, hvad de frivillige selv efterspurgte, og hvad museerne ønskede sig af de frivillige i de kommende år, inviterede vi til det første formidlingsseminar i november 2011.

Seminaret havde forskellige formidlingsformer på programmet, fx levendegørelse, rundvisning samt demonstration af håndværk. Målet var at sætte deltagerne i stand til at formidle deres områdes kulturhistorie på nye, skæve og interessante måder. Seminaret fik stor ros fra deltagerne for det alsidige program, der også gav gode muligheder for netværksdannelse mellem deltagerne.

Frivillighedsakademiet var som udgangspunkt målrettet kommunerne i det gamle Ringkøbing Amt. Men i bestræbelserne på at få ideen til at brede sig blev invitationen også sendt ud til frivillige på museer i resten af Jylland og på Fyn. Ikke mindre end 85 deltog i det første seminar i Videbæk. Den store interesse har medført, at der nu arbejdes på at udbrede Frivillighedsakademiet til resten af regionen samt på at gøre Frivillighedsakademiet permanent.

Det næste seminar i Frivillighedsakademiet afholdes i foråret 2012. Her vil historiske håndværk være på programmet. På baggrund af de mange positive tilbagemeldinger vil også netværksdannelse mellem de frivillige igen være i fokus.

Forfatterne kan kontaktes på:

Per Lunde Lauridsen: pll@levendehistorie.dk

Carsten Ege Møller: carsten.ege.moller@rksk.dk

Kim Clausen: kc@levendehistorie.dk